
KRÓNIKA

KÖNYV AZ ÍRÓKONGRESSZUS-
RÓL. Nemrégiben hagyta el a nyom-
dát *A Jugoszláv Írószövetség VIII. Kongresszusa* című kiadvány, amely
egybegyűjtötte a kongresszuson el-
hangzottakat: Tito elnök üzenetét és
a kongresszus résztvevőinek köztársá-
sági elnökünkhöz intézett levelét, Sta-
ne Dolanc és Gustav Krklec üdvözlő
szavait, a beszámolókat, felszólaláso-
kat és a Jugoszláv Írószövetség akció-
programját. E jelentős publikációról
megjelent első értékelések kiemelik,
hogy, noha a könyvet elsősorban
kongresszusi dokumentumnak szánták,
időszerűségével és tartalmával is tú-
lnövi elsődleges rendeltetésének felada-
tát, már csak azért is, mert nem
pusztán dokumentum, hanem *könyv*,
amely új fényben világítja meg a ju-
goszláv népek és nemzetiségek irodal-
mát. Nem egy kongresszusi beszámoló
történeti áttekintése az elmúlt évek
irodalmának és egyúttal bizonyítéka
annak, hogy az irodalom miként ta-
lálja meg helyét az öngazgatási tár-
sadalomban.

A könyv ismételten bizonyítja a
múlt év őszén megtartott írókong-
resszus jelentőségét, amely valójában
az írószövetség munkájának megújho-
dását is jelenti.

LEXIKOGRAFIÁNK MÚLTJA.
*Az enciklopédiák öt évszázada Jugo-
szlávia földjén* címmel Belgrádban
rendkívüli érdeklődést kiváltó kiállít-
ást szervezett a fennállásának 25.
évet ünneplő zágrábi Lexikográfiai
Intézet. A belgrádi közönségnek ezen
a kiállításon volt első ízben alkalma
például Ilija Cvijević dubrovniki köl-

tő a XV. század nyolcvanas éveiben
írt *Lexikonjának* eredeti példányát
látni, amelyek számos más, többek
között az 1559-ben készült Skalic-féle
lexikkal és az 1595-ös Vrančić-féle
szótárral együtt mutattak be.

A régi kiadványokat bemutató tár-
laton helyet kaptak az újabb mun-
kák is, elsősorban a zágrábi intézet-
ben készült, világviszonylatban is je-
lentős általános és szakenciklopédiák
sorozata, valamint a majd húsz éven
át készült és 240 000 példányban
megjelent nyolckötetes *Jugoszláv En-
ciklopédia*. A kiállítás értéke, hogy
időrendi sorrendben mutatta be az
itt folyó lexikográfiai kutatás és en-
ciklopédiaírás fejlődését.

TIZENKÉTEZER KÖNYVVEL A
BUDAPESTI VÁSARON. Otvenhét
kötetel, illetve majd tizenkétezer pél-
dánnyal szerepelt az újvidéki Forum
Könyvkiadó a május végi és június
eleji budapesti könyvhéten. Amikor e
sorok íródnak, a könyvek fogadtatá-
sáról még nem számolhatunk be, de
arról igen, hogy egyes könyveink igen
nagy példányszámban kerültek a
könyvvásári sátrakba. Az *Irodalmi
hagyományaink* című könyvből 350
példányt rendeltek, Ivo Andrić *A lő-
portorony* című művéből, továbbá az
Idő, idő, tavaszidő és a *Versek éve
1975* című kötetből 400—400-at, Tol-
nai Ottó *Versek* kötetéből és az *Irodal-
munké kiskönyvéből* 450—450-et,
Bori Imre legújabb tanulmánykötet-
éből, a *Fridolin és testvéreiből* pedig
500 példányt. Még ezt is meghaladta
az 1974-es és az 1975-ös humorév-

könyv példányszáma: a *Marad a gyerek, ha látszik* és *Sok az eszkimó, kevés a móka* című könyvből 600—600 példány került Budapestre. Egyébként a következő könyvek voltak kaphatók a Forum budapesti könyvsátrában: Herceg János: *Két világ*; Deák Ferenc: *Tor*; Csépe Imre: *Mezei dolgozók*; Ivan Kušan: *Koko Párizsban*; Irodalmi hagyományaink; Danilo Kiš: *Fővenyóra*; Dr. Penavin Olga: *Szlovéniai hétköznapiak*; Deák Ferenc: *Aszály*; Mészáros Sándor: *A Tanácsköztársaság és a vajdaságiak*; Zákány Antal: *A vas nem kenyér*; Brasnyó István: *Kialudt tűz*; Pintér Lajos: *Van benne valami*; *Marad a gyerek, ha látszik*; Holti Mária: *Sodortatva*; Gion Nándor: *Olyan, mintba nyár volna*; Domonkos István: *Redőny*; Nagy Sándor: *Dombó*; Dragutin Tadijanović: *Kései arató*; Szűcs Imre: *Papírsárkány*; Arsen Diklić: *A kiseréti szállás*; Ivo Andrić: *A löportorony*; Baranyi Markov Zlata: *Baranyi Károly*; Ahmet Hromadžić: *A különös títka*; Jung Károly: *Bájoló*; Kopeczky László: *Vajk a Szaharában*; Debreczeni József: *Hideg krematórium*; Herceg János: *Előjáték*; *Különös ajándék*; Danyi Magdolna: *Sötét-tiszta*; Maurits Ferenc: *Telep*; Juhász Erzsébet: *Fényben fénybe, sötétben sötétbe*; *Idő, idő, tavaszidő*; Majtényi Mihály: *Betűtánc*; *Sok az eszkimó, kevés a móka*; *Versek éve 1975*; *A Híd repertórium (1934—1941)*; *Irodalmunk kiskönyve: Márciusi zsoltár*; Brasnyó István: *Holdfény*; Böndör Pál: *Karszt*; Podolszki József: *Koponyatörés*; *Munkásélet*; Pintér Lajos: *Mélyvíz*; *Fáklyafényben*; *Az AVNOJ második ülése*; Utasi Csaba: *Tíz év után*; Varga Zoltán: *Periszkóp*; Bosnyák István: *Vázlatok egy portréhoz*; Végel László: *A vers kibívása*; Dér Zoltán: *Örvénysodró*; France Bevők: *Tito*; *Képköltemény*; Tolnai Ottó: *Versek*; Burány Nándor: *Hadjárat*; Veljko Vlahović: *Forradalmak és az*

alkotómunka; Jovan Pavlovszki: *Sárfészek*; Bori Imre: *Fridolin és testvérei*.

A LILIAMFI SZÁZADSZOR. A *Magyar Szó* szabadkai oldalán a sok információ között szinte elveszett a hír, amely, elzeteresként, arról tudósított, hogy a Szabadkai Népszínház magyar társulata századszor viszi színre Szigligeti Ede Liliomfi c. vígjátékát. A színházi ügyekben kevésbé járatosak bizonyára nem érzik egy ilyen esemény jelentőségét, de az előadások mutatószámaiban otthonosabbak tudják, felénk színház történeti esemény egy ilyen jubileum, hiszen még a vezető belgrádi, zágrábi és ljubljani színházakban is ritkák a centenáriumot megért előadások. A vajdasági színházakban, még kevésbé, hiszen az utóbbi években csak Zoran Petrović Szakule falu, Bánátban c. produkciója ért el ilyen sikert az újvidéki Nemzeti Színház színpadán. A Szabadkai Népszínház harmincéves történetében viszont ez az első ilyen jubileum. Függetlenül attól, hogy sajtonk erre nem figyelt fel, a Liliomfi április 25-i szabadkai előadása jelentős eseménye volt a jugoszláviai magyar színjátszásnak.

HUSZONÖT KÖTETES KRITIKAANTOLÓGIA. Az újvidéki Matica gondozásában megjelent annak a jelentős, huszonöt kötetre tervezett kritikaantológiának első öt könyve, amelynek célja, hogy prezentálja a szerb kritikaírás múltját és jelenét. A sorozat első darabja Stanislav Vinaver kritikáit tartalmazza, a második pedig a Skerlić idejében megjelent értékelő írásokat gyűjtötte egybe. A harmadik könyv címe: *Írók kritikusként* az első világháború után. Ez a kötet többek között, Andrić, Crnjanski és Rastko Petrović kritikáit és esszéit tartalmazza. Megjelent még a Branko Lazarević tanulmányai és Stojan No-

vaković filológiai jellegű írásait tartalmazó kötet is. Az év végéig még 8—10 könyv jelenik meg ebből a sorozatból, többek között Bogdan Popović, Isidora Sekulić, Velibor Gligorić és Milan Bogdanović kritikáinak gyűjteménye, valamint a *Szociális kritika* c. munka. Most rendezik sajtó alá Laza Kostić és Jakov Ignjatović kritikakötetét, valamint az első világháború előtti és a két háború közötti kritikaantológiát.

TANÁCSKOZÁS A KÜLFÖLDÖN LEVŐ KÖZÉPKORI SZERB KULTÚRTÖRTÉNETI EMLÉKEKRŐL.

Tönkremennek-e a szerb kultúra magyarországi emlékei? — ezzel a címmel közöl jegyzetet a *Književne novine* 510. száma. Irodalmi lapunk beszámol arról, hogy Belgrádban a Szerb Szocialista Köztársaság Oktatás-, Tudomány- és Művelődésügyi titkársága beszélgetést szervezett a külföldön levő középkori szerb kultúrtörténeti emlékek további feltárásáról és megőrzéséről. „Népünknek — írja a lap — két jelentős külföldi könyvtára van. Az egyik a hilandári, amelyhez írásbeliségünk gyökerei vezetnek, a másik pedig a Magyar Népköztársaságban levő Szentendrén van, abban a legészakabbi helységben, ahová a szerbek évszázados vándorlásaik során eljutottak és éltek. A szentendrei püspöki könyvtár a szerb nép egyik legrégebbi és legjelentősebb külföldi könyvtára, amelyben XV—XVIII. század között keletkezett felbecsülhetetlen értékű könyveket és kéziratokat őriznek.”

Az említett értekezleten a jugoszláv és a magyar művelődésügyi dolgozók együttműködésének szükségességéről tárgyaltak, mert úgy vélik, hogy csakis közös erőfeszítésekkel lehet és kell megőrizni a Magyarországon levő régi szerb könyveket, kéziratokat, levéltárakat és emlékműveket.

FILMGYÁRTÁSUNK PÉNZELESÉRŐL. — Filmközpontjainkban már hosszú ideje munkálkodnak a filmiparnak az öngazgatás elvén alapuló átszervezésén. Minden köztársaságban és tartományban a saját körülményeknek megfelelő optimális megoldást keresik. A különféle megbeszélések legtöbb helyen még nem jutottak el a végleges megoldásig — írja Ládi István a *Magyar Szóban*, majd érdekes összehasonlítást végez a vajdasági és más köztársaságok és Kosovo Tartomány filmgyártása anyagi bázisának megteremtéséről.

— Nálunk Vajdaságban — írja a továbbiakban — most van nyilvános vitán a filmtörvény tervezete, és a Tartományi Művelődési Érdekközösség filmegységének a megalakításáról szóló öngazgatási megegyezés munkaszövege. Tehát a vajdasági filmgyártásnak az alkotmánnyal összhangban való átszervezése szintén a legjobb úton halad... A törvény és a filmegység megalakításának tervezete a lehetőségeket veszi számba csupán, de nem tartalmaz konkrét megoldást, aminek nyilván megvannak az objektív okai. A helyzet azonban pillanatnyilag a következő: Szerbiában például az idén a művelődési érdekközösség 30 millió dinárral támogatja a filmgyártást, Horvátországban, ahol most is létezik filmjárulék, sőt újabban a televízió is fizeti, megvan rá a lehetőség, hogy 40 milliót költsenek az évi produkcóra, Kosovóban pedig 13 milliót szántak az idén a filmgyártásnak. Ezzel szemben Vajdaságban a művelődési érdekközösség 3 700 000 dinárt juttat filmgyártásra és egyéb filmtevékenységre, s ebből 1 milliót a forradalmi filmek forgatására tartalékol. A tavalyihoz képest majdnem 1 300 000 dinárral több ez, és mégis alig éri el azt az összeget, amivel 1973-ban rendelkezett a vajdasági film. Ugyanakkor tavaly decemberben az országos tanácskozáson el-

hangzott adat szerint egy játékfilm forgatása átlag 4 800 000 dinárra rúgott, a filmmunkások szövetségének legújabb adata szerint pedig a gyártási költség ma már átlag 7 millió dinár.

FOLYÓIRATAINKRÓL. — A Vajdaságban havonta, illetve kéthavonként hat magyar nyelvű folyóirat jelenik meg, pontosabban évente 45 folyóiratszám, összesen 45 000—50 000 példányban. Az irodalmi folyóiratok példányszáma 600 és 1500 között ingadozik, a tudományos és szakfolyóiratoké pedig esetenként eléri az ezret. Hat folyóiratunk közül három kimondottan irodalmi jellegű (*Híd, Új Szimposion, Uzenet*), kettő kifejezetten tudományos (*A Hungarológiai Intézet Tudományos Közleményei* és *a Létünk*), egy pedig tudományos igényű szakfolyóirat (*Oktatás és Nevelés*).

Brasnyó Istvánnak a *Magyar Szó*-ban közölt cikkéből idéztünk. A szerző az elmúlt hetek folyamán megszólaltatta a vajdasági magyar folyóiratok főszerkesztőit, s cikkében e beszélgetések tapasztalatait sommázza. Igen érdekes és tanulságos Brasnyó István több megállapítása, ezért kivonatossan tovább idézünk cikkéből.

— Az ország vezető folyóiratait tartva szem előtt, egyértelműen megállapíthatjuk, hogy, mondjuk, irodalmi folyóirataink példányszáma az országos átlag szintjén mozog. Ha azonban figyelembe vesszük a magyar nyelven olvasók számát, roppant érdekes következtetésre jutunk: folyóirataink példányszám tekintetében felveszik a versenyt némely ismert és népszerű szerbhorvát nyelvű folyóirattal is.

— Folyóirataink — főleg az irodalmi folyóiratok — példányszáma alaposabb szervezéssel tovább növelhető, hiszen a szerkesztőségek a folyóiratok népszerűsítésében és az olva-

sókhöz való közelítésben nem jutottak túl a kezdeti szakaszon.

— Egyes folyóirataink, amelyek már az ötödik vagy hatodik évfolyamukban járnak, még mindig olyan gondokkal küszködnek, hogy nem tudnak egyetlen állandó alkalmazottat sem fizetni, esetleg máig nem tudtak szerkesztőségünknek megfelelő helyiséget biztosítani.

— Folyóirataink életében teljes egészében jelen van társadalmunknak az a törekvése, hogy a kultúra minden formáját a dolgozó ember tulajdonává tegyék. A szerkesztőségek figyelme máris a dolgozók mindennapjaira, a mindennapok problémáira irányul, és akciókat szerveznek társadalmi és közösségi életünk feltérképezésére, s íróink figyelmét napjaink eseményeire hívják fel.

— Irodalmi és tudományos folyóirataink rendszeresen foglalkoznak társadalomtudománnyal, s a szerkesztőségek arra töreksenek, hogy az alkotók körében népszerűvé tegyék az ilyen irányú kutatásokat is, mivel ez a terület az utóbbi időben igen elhanyagolt volt és magyar nyelven csak kevés társadalomtudományi munka látott napvilágot.

— Folyóirataink kultúránk döntő fontosságú bizonyítékává és eszközeivé válnak, bár ez a szerepük a múltban is egyértelműen kitetszett, a jövőben azonban — ezt a szerkesztőségi programok is biztosítják — alaposabb szervezéssel és a társadalom, az olvasók igényeihez való felelősségteljesebb viszonyulással az eddiginél sokkal nagyobb mértékben hozzájárulhatnak írásbeli kultúránk elmélyítéséhez és kiszélesítéséhez, ami alatt első sorban a munkásosztály és a dolgozók felé való közeledést értik, továbbá a marxista kritika fokozottabb támogatását, amivel az öngazgatás további fejlesztését szándékozzák serkenteni.

A FORDÍTÁSOK VILÁGRANG-LISTÁJA. Nemrégiben jelent meg az UNESCO-nak a fordítások nemzetközi repertóriumát tartalmazó vaskos kiadványa, amely szerint az 1972-ben lefordított könyvek világranglistáján majd 4500 könyvvel a Szovjetunió vezet Spanyolország előtt, amely 3200 fordításával a harmadik helyről a másodikra ugrott. Ezután következik az NSZK (2770), majd az Egyesült Államok (2190) és Japán (2180). Japán egyébként a hetedik helyről tört az ötödikre, Franciaország pedig 2176 fordítással a nyolcadik helyről a hatodikra. A további sorrend Olaszország (1886), Hollandia (1874), Dánia (1511), Magyarország (1109), Törökország (1092), majd Finnország és Jugoszlávia (930). A lefordított könyvek közül most is a biblia van az élen, Marx és Engels 62, illetve 59 fordítással ezúttal valamivel megelőzte Lenin, akinek műveit 57 nyelvre ültették át. Harmincnál több fordítást értek meg a következő szerzők: Dosztojevszkij (44), Tolsztoj (43), Verne (41), Gorkij (40), Buck (38), Balzac (37), Shakespeare (35), Agatha Christie és Andersen (33), Turgenyev (32), Dickens, Jack London, Csehov, Platón, Puskin, Cronin (31), Goethe és Mark Twain (30).

MŰFORDÍTÁSOK 1976-BAN. Az utóbbi években szép számban ültetik át Jugoszláviában és Magyarországon e két szomszédos ország irodalmi műveit. Gazdag tervet készítettek az idén is mind a budapesti, mind a mi kiadóink a jugoszláviai illetve a magyar irodalom fordítására. Jugoszláviában a legtöbbet fordított magyar író továbbra is Zilahy Lajos marad. Műveit a szabadkai Minerva (*Halálos tavasz, Valamit visz a víz*) és a mura-szombati Pomurska založba jelenteti meg (ez utóbbi nem kevesebb mint négy Zilahy-regényt ad ki). A fordításban megjelenő könyvek tekinté-

ben Zilahy Lukács György követi, akinek a BIGZ három könyvét juttatja az olvasóhoz. Passuth László *Esősten sirtaja Mexikót* című regényét a cetinjei Obod, Mikos György *Humoreszkejeit* a ljubljanei Mladinska knjiga, Mócz Zsigmond *Légy jó mindhalálig* című regényét a Nolit, Gárdonyi Géza *Isten rabjai* című regényét pedig ugyancsak a Pomurska založba adja ki. Déry Tibor *Kedves bőpeerjének* két kiadója is akad: a belgrádi BIGZ és az újvidéki Matica srpska. Molnár Ferenc *A Pál utcai fiúk* című halhatatlan művét a belgrádi Nolit juttatja a kis olvasók kezébe. A zágrábi Matica hrvatska Enver Colaković válogatásában és fordításában kiadja *A magyar költészet aranykönyvét*, a BIGZ megjelenteti Kaiffka Margit *Hangyaboly* című regényét, a belgrádi Narodna knjiga egy kötetre való magyar népmesét iktatott tervébe, a ljubljanei Državna založba Slovenije és a Pomurska založba közös kiadásban jelentet meg magyar lírai antológiát.

És mi jelenik meg az idén a jugoszláviai irodalmakból a budapesti kiadóknál?

Az Európa Könyvkiadó és a Móra Ferenc Ifjúsági Kiadó tervezi 1976-ban a jugoszláviai írók műveinek fordítását. Az Európa megjelenteti Ivan Bratktól az *Egy lány naplóját*, Ivan Cankar két regényét, a *Szegénysoron* és a *Jernej szolgálégény igazsága* címűt, továbbá Miroslav Krleža regényét, *Az ész határán* címűt, Meša Selimović legújabb művét, *A szigetet*, Aleksandar Tiš na újvidéki író *A Blam-ügy* című regényét, valamint *Adriai-tengernek műzsája* címmel a tengerpartunkhoz fűződő költemények antológiáját. A Móra Kiadónál Čedo Vuković crnagorai író egy regényének megjelentetésére készülnek.

IGÉRETES BEMUTATKOZÁS. A Magyar Nyelv, Irodalom és Hunga-